

BUDAHÁZI ÁRPÁD

A POLIGRÁF HELYE ÉS SZEREPE A BÜNTETŐELJÁRÁSBAN

Néhány évvel a rendszerváltás előtt Magyarországon is megjelent egy eszköz, amely – visszatekintve az elmúlt 25 évre – úgy tűnik, eleget tett a várakozásoknak. A legtöbb ügyben, amelyben igénybe vették, a nyomozó hatóság jelentős eredményeket tudott elérni. A műszert még évtizedekkel ezelőtt poligráfnak nevezték el, amelyet „többféle írásként” lehetne a görögből lefordítani; ugyanis a poligráf egy olyan többcsatornás készülék, amely méri a vizsgálat alanya által kifejtett fiziológiai változásokat, és ebből következtetéseket von le a poligráfos vizsgáló a vallomást tevő őszinteségét illetően. A tanulmány célja annak vizsgálata, hogy a műszer azon túl, hogy az őszinteséget vizsgálni lehet vele, tudja-e még másban is segíteni a büntetőeljárást.

I. A kezdetek

A mai értelemben vett poligráf először az USA-ban jelent meg az 50-es években, majd ezt követően a világ minden részén elterjedt, így a 60-as 70-es években Kelet - Közép Európa országaiban is. Magyarországon a titkosszolgálat kezdte el alkalmazni a 70-es években, nyílt büntetőeljárásban először 1984-ben végeztek poligráfos vizsgálatot. Kezdetben a hazugságvizsgálatot általában csak akkor kérte a nyomozó hatóság, amikor már minden egyéb nyomozati és bizonyítási lehetőséget kimerítettek, és semmitől sem várhattak előrelépést.¹ Ez a hozzáállás mára megváltozott, ugyanis ahogy teltek az évek, egyre inkább bebizonyosodott, hogy a poligráf sok tekintetben segíteni tudja a nyomozást, és nem csupán arra alkalmas, hogy a holtpontra lévő ügyeket előre vigye. A rendszerváltásig a poligráf felhasználása lassú emelkedést mutatott, amely sohasem haladta meg az évenkénti 30-40 vizsgálatot. Ez a szám az elmúlt tizenöt év alatt megtízszereződött, napjainkban évente 450-500-at végeznek.²

II. A poligráf helye a büntetőeljárás menetében

A poligráf hazai megjelenésétől vita van arról, mikor lehet a műszert alkalmazni. Egyes vélemények szerint a nyomozás során van helye a poligráfos vizsgálatnak, mások úgy vélik, hogy a bírósági eljárásban sincs akadálya a műszer igénybevételének. Az eltérő jogértelmezés még az 1998. évi XIX. törvény (új Be.) 2003-as hatályba lépését követően is jellemző volt, annak ellenére, hogy az új Be. 180.§ (2) bekezdése kimondja: „a gyanúsított beleegyezése nélkül a vallomása poligráf alkalmazásával nem vizsgálható.” Azzal, hogy a törvény nem terheltként nevezi meg a gyanúsítottat, és a bírósági eljárás során sem tér vissza a poligráfra, egyértelmű, hogy a jogalkotó szándéka az volt, hogy a poligráfos vizsgálatra a nyomozati szakban kerüljön sor. A Be. 182.§ (2) bekezdése szintén ezt támasztja alá, amely úgy rendelkezik, hogy „szaktanácsadó igénybevétele kötelező, ha a terhelt vallomását a nyomozásban poligráf alkalmazásával vizsgálják.” A szaktanácsadó igénybevételére csak a nyomozás során van lehetőség, ezért ebből a szabályozásból is az következik, hogy a bírósági eljárásban a poligráfos vizsgálatnak nincs helye.

---

¹ Krispán István: *Tájékoztató és sugalmazás - avagy mire jó a poligráfos hazugságvizsgálat*. In: *Beltügyi Szemle* 2005. 1. sz. 104. o.

² Krispán István: *A poligráfos hazugságvizsgálatok rendőrségi alkalmazásának magyarországi múltja, jelene és jövője*. In: *Beltügyi Szemle* 2004. 6. sz. 43-45. o.

A hatályba lépő új Be. tehát egyértelmű rendelkezéseket tartalmazott, azonban ennek ellenére még 2003-at követően is azt lehetett tapasztalni, hogy a poligráf alkalmazása tekintetében megtörni látszott a rendőrségi hegemonia, egyre inkább növekedett a bírósági kirendelések száma.³ Ennek a folyamatnak 2007-ben a Legfelsőbb Bíróság szándékozott véget vetni, ugyanis a 4/2007. számú BK véleménye kimondta, hogy a bírósági eljárásban a poligráf nem alkalmazható. Azonban ez a bíróságokat nem kötelezi, így az eljáró bírótól függ, hogy végzést hoz-e poligráfos vizsgálat elvégzéséről vagy sem.⁴ Úgy vélem, a jogalkotónak érdemes lenne a Be.-ben rögzítenie, hogy meg kívánja-e tiltani a poligráfos vizsgálatot a bírósági szakban, mert ezzel véget érhetne a kialakult jogbizonytalanság.

III. A poligráf igénybevételének az időzítése

Nem véletlenül mondta ki két évvel ezelőtt a Legfelsőbb Bíróság Büntető Kollégiuma, hogy a poligráfot csak a nyomozás során lehet alkalmazni. Hiszen nyilvánvaló, hogy már a bírósági eljárás előtt is rendkívül sok információhoz jut a terhelt, ugyanis akkorra már túl van a kihallgatásokon, az esetleges szembesítéseken és az iratmegismerésen is. Ezen kívül a sajtóérdeklődést is kiváltó ügyekben a nyomozó hatóság számos információt közöl a médiával, amely a terhelthez is eljut. A poligráfos vizsgálat megbízhatósága pedig nagymértékben csökken, ha olyan terhelt a vizsgálat alanya, aki az információit az ügyről mástól szerezte, nem pedig a saját maga által tapasztaltakra hagyatkozik.

Ezzel is függ össze, hogy a poligráfos ügyekben a terhelt gyakran arra hivatkozva kérdőjelezi meg a vizsgálat eredményét, hogy későn alkalmazták a poligráfot, túl sok információja⁵ volt a bűncselekményről, ezért alakult számára kedvezőtlenül a vizsgálat eredménye. Még igaza is lehet, hiszen az idő múlásával az ügyvel kapcsolatban egyre több információhoz jut.⁶

Általános szabályként leszögezhető, ideális, ha a vizsgálatra a bűncselekmény ismertté válása után a lehető legközelebbi időpontban kerül sor. Az időpont meghatározásakor azonban legalább két tényezőt figyelembe kell venni. Az egyik: mi a vizsgálat célja, a másik: milyen az ellenőrizendő személy egészségügyi - különösen pszichés - állapota. Ha a vizsgálat célja az elkövető azonosítása, a vizsgálat gyorsan, az elkövetőként számításba vehető személy ismertté válásakor kell elvégezni. Amennyiben a vizsgálatnak az elkövető azonosításán túlmenően ki kell terjednie bizonyos - nagy fontosságú - információk megszerzésére is, a poligráfos ellenőrzés csak akkor hajtható végre, amikor az eljáró hatóság már rendelkezik a háttérismeretekkel, amelyek nélkülözhetetlenek a keresett információk ilyen módon történő felderítéséhez. Ha azt szeretnék például kideríteni, ki volt a társa a bűncselekmény elkövetésével gyanúsított személynek, nem kezdhet addig vizsgálathoz a nyomozó hatóság, amíg az eljáró szerv nem derítette fel az ellenőrizendő személy kapcsolatrendszerét. Ha a cél annak megállapítása, hogy a feltételezett elkövető hol rejtette el a - valószínűleg bűncselekmény áldozatává vált - eltűntként körözött személyt, az ügyben eljáró nyomozó hatóságnak ismernie kell a vizsgálat alanyának és rokoni, baráti

---

³ Krispán István: (2005) 103. o.

⁴ A kutatás során szaktanácsadóval és a Fővárosi Bíróság egyik bírójával is konzultáltam, és mindketten megerősítették azt, hogy bírósági szakban még napjainkban is végeznek poligráfos vizsgálatot.

⁵ Ezért fordul elő számos alkalommal a gyakorlatban, hogy a gyanúsított kéri a poligráfos vizsgálatot, de a nyomozó hatóság nem rendeli azt el, ha úgy véli, túl sok információja van már az ügyről a terheltnek, ami megkérdőjelezheti a vizsgálat eredményességét.

⁶ A kutatás során megkérdezett ügyvéd szerint, ha a gyanúsított elé tárnak minden információt, betekinthez az iratokba, akkor nincs értelme a vizsgálatnak; nem tudnának mire rákérdezni. Úgy gondolja, ezért sincs értelme annak, hogy a bírósági szakban alkalmazzák. Kérdésként merül fel, hogy a védők, akik tisztában vannak azzal, hogy a bírók gyakran veszik figyelembe a poligráfos vizsgálat eredményét, vajon indítványozzák-e a poligráfos vizsgálatot. Az ügyvéd azt a választotta, hogy védőként általában nem tanácsolja a gyanúsítottnak. Ennek az oka az, hogy meghatalmazott védőként akkor kerül bele a büntetőeljárársba, amikor már túl sok információja van a gyanúsítottnak az ügyről, így a poligráfos vizsgálat eredménye is kétségesse válna. Gyakran csak a bírósági eljárásban hatalmazzák meg, akkor pedig - véleménye szerint - már el sem lehet végezni a vizsgálatot. A terhelt védelmét - ha van védője - általában a nyomozás kezdetén kirendelt védő látja el. A kirendelt védőkre az a jellemző, hogy nem kéri a poligráfos vizsgálatot, annak ellenére, hogy a nyomozás kezdeti szakaszában lenne értelme a poligráfos vizsgálatnak. A gyakorlat azt mutatja, hogy a kirendelt védők többsége még a kihallgatásokon sincs jelen, így a poligráf tekintetében sem tanúsítanak aktív védői hozzáállást.

körének ilyen szempontból szóba jöhető ingatlanjait, rendelkeznie kell ezek helyszínrajzával, és ismertetnie kell azokat az elrejtésre alkalmas területeket is, amelyek az érintett személy mozgáskörébe esnek vagy más módon kapcsolódnak hozzá.⁷ Ebben az esetben tehát nem jó elhamarkodottan poligráfot alkalmazni, mert az nem hozhat megfelelő eredményt.

A poligráfós vizsgálat időzítésekor a vizsgálat alanyának a helyzete több szempontból is figyelmet érdemel. Emberölési ügyben kártulni kell a sértett hozzátartozójának rövid időn belül történő vizsgálatát. Értelmezhetetlen vizsgálati leletet eredményezhet, ha a vizsgálatra közvetlenül azután kerül sor, hogy az érintett személyt hosszan tartó, megterhelő kihallgatásnak vetették alá, vagy nyomozati cselekményekben kellett részt vennie. Optimális az, ha a vizsgálatot az első, inkább csak elszármoltató jellegű kihallgatás után, de még a formális meggyanúsítás előtt végzik el. A hamis negatív diagnózis kockázatának megnövekedésével kell számolni, ha fáradtságtól kimerült, túlzottan izgatott, esetleg gyógyszer, alkohol vagy valamilyen fájdalominger által befolyásolt személy vizsgálatát kísérlik meg.⁸

Összegzésként megállapítható, mindig ügyelni kell arra, hogy a poligráfós vizsgálatot a legjobbkor végezzék el. Ugyanis az ügyben eljáró nyomozó hatóság által kérészkolt, az ideálistól távol álló feltételek mellett végrehajtott vizsgálatoknak az a veszélye, hogy sikertelenség esetén a megismételt poligráfós hazugságvizsgálat megbízhatósága lényegesen alacsonyabb lehet, mint azé, amelyet megfelelő körülmények között folytattak le. A fentiekből következik, hogy a bírósági szak nem nevezhető ideálisnak a poligráf alkalmazására, azonban ez nem zárja ki annak a lehetőségét, hogy a vizsgálat elvégzése során addig nem ismert bizonyítékokhoz jusson a bíróság.

IV. Mire alkalmas a poligráf?

A nyomozó hatóság kezdetben emberölési ügyekben és az áldozat elrejtésével leplezett emberölés gyanúját felvető eltűnési ügyekben vette igénybe a poligráfot.

A vizsgálatl érintett bűncselekmények köre mára szélesedett, több ügytípusban is alkalmazzák. A vizsgált ügyek számának túlnyomó többségét az élet elleni és rablási ügyek teszik ki, azonban napjainkban egyre elterjedtebb, hogy kábítószerrel kapcsolatos bűncselekmények esetén is igénybe veszik, főként kábítószer csempészet esetén. Kisebb súlyú bűncselekményeknél is alkalmazzák, gyakran végeznek poligráfós vizsgálatot vagyon elleni bűncselekményeknél, és a tapasztalat azt mutatja, hogy lopás és csalás esetén is előre viszi a nyomozást.

A műszeres hazugságvizsgálat többféle módon tud hozzájárulni a büntetőeljárás sikeréhez. Az emberölési ügyekben például válasz kapható arra a legalapvetőbb kérdésre, hogy az ellenőrzött személy lehet-e a bűncselekmény elkövetője, és ha igen, milyen minőségben (tettes, felbujtó, részes, bűnsegéd) követte el. Az is kideríthet, rendelkezik-e információval az elkövető kilétéről. Ha a vizsgálat alanya valóban a bűncselekmény elkövetője, a vizsgálati metodika lehetőséget nyújt arra is, hogy olyan információkhoz jusson a nyomozó hatóság az adott bűncselekménnyel kapcsolatban, amely előtte még ismeretlen, de a bizonyítás szempontjából döntő jelentőségűek lehetnek. Ilyen kérdések:

- a bűncselekmény elkövetésében részt vevő személyek létszáma vagy neve;
- az elkövetés (ismeretlen) eszközének a típusa, megtalálási helye;
- az eltulajdonított értékek megtalálási helye;
- az áldozat megölésének és elrejtésének módja, megtalálási helye;
- a bűncselekmény elkövetésének időpontja;
- a bűncselekmény elkövetésének eredeti helyszíne;

---

⁷ Krispán István (2005) 105. o.

⁸ Krispán (2005) 105. o.

- a vizsgált személy által elkövetett hasonló típusú bűncselekmények száma (sorozat bűncselekmények esetén).⁹

Egy konkrét eltűnéses ügyben például poligráf segítségével állapították meg, hogy emberölés történt, ezt hol követték el, mivel történt, hol található az eszköz, amivel megölték és a személyt hova rejtették el. Az is eredménynek számít, ha valakit sikerül a felhasználásával kizárni a gyanúsítható személyek közül. Egy ügyben például a szomszédot gyanúsították egy eltűnés miatt. A poligráfos vizsgálat során egyértelművé vált, hogy nem lehetett köze a feltételezett bűncselekményhez, ezért vele szemben megszüntették a nyomozást.

Hatékony a poligráfos vizsgálat akkor is, ha a nyomozás során sürgősen kell nagyszámú olyan személyt megvizsgálni, akiről valamilyen okból azt feltételezik, hogy elkövetői is lehetnek a bűncselekménynek. Ez különösen fontossá és szükségessé válhat, amikor olyan súlyos bűncselekménysorozattal áll szemben a nyomozó hatóság, amelynek a folytatása várható, és ezért sürgős intézkedéseket kell tenni a sorozat megszakítására. Például szexuális indítékú súlyos bűncselekmények elkövetőjének felderítésekor adódhat egy gyors döntési kényszer annak megelőzése végett, nehogy újabb áldozatai legyenek a tettesnek, de ugyanakkor a nyomozótól az is elvárható, hogy olyanok személyi szabadságát ne korlátozza, akik nem vettek részt a bűncselekmény elkövetésében. A poligráfos vizsgálat eredménye önmagában ebben az esetben nem elegendő ügydöntő határozat hozatalához, és igényli az egyéb bizonyítékokkal való szembesítést, de segítséget nyújthat a gyors intézkedéshez.¹⁰

A poligráf arra is alkalmas, hogy fény derüljön az ügygel kapcsolatos más bűncselekményekre, illetve más elkövetőkre is. A kutatás során megkérdezett bírónak először 1989-ben volt olyan ügye, amelyben a nyomozó hatóság poligráfot is alkalmazott. A terheltek a gyanúsítás szerint 110 millió forinttal károsítottak meg egy bankot és egy biztosítót. Két gyanúsított beleegyezett a poligráfos vizsgálatba, a harmadik megtagadta azt. A szakértő úgy állította össze a vizsgálat kérdéssorát, hogy az is kiderüljön, vajon más személyek érintettségéről is tudnak-e, illetve a bank, valamint a biztosító munkatársai szerepet játszottak-e a megkárosításban. A vizsgálat eredménye szerint a terhelteken kívül nem voltak más elkövetői a bűncselekménynek.

Egy másik ügyben, amely F. Helga személyi szabadsága megsértésének esete volt, a poligráfos vizsgálat jelezte bizonyos személyek esetleges közreműködését a bűncselekményben. Mivel más bizonyíték erre nem volt, a nyomozó hatóságnak ki kellett zárnia a „gyanús” személyeket a lehetséges elkövetők köréből. Évekkel később, több tanúvallomás segítségével viszont elegendő bizonyíték lett arra, hogy ők sértették meg a lány személyi szabadságát.¹¹

V. A tanú, mint a poligráfos vizsgálat alanya?

A Be. a poligráfos vizsgálatról csak a gyanúsított esetében tesz említést, a tanú műszeres hazugságvizsgálatának lehetőségére a rendőrségről szóló 1994. évi XXXIV. törvény (Rtv.) 41.§-a enged következtetni, de ebben a jogforrásban sincs konkrétan megnevezve a tanú, aki alanya lehetne a poligráfos vizsgálatnak. A gyakorlat azt mutatja, hogy a szabályozatlanság ellenére gyakran végeznek tanún poligráfos hazugságvizsgálatot, és számos esetben jut így fontos információhoz az ügyben eljáró hatóság.

Előfordul, hogy a tanú — miután elvégezték rajta a hazugságvizsgálatot — az ügyben gyanúsítottá válik. Erre példa lehet egy két évvel ezelőtti ügy, amikor is a Győr-Moson-Sopron Megyei Rendőr-

⁹ Krispán (2005) 103. o.

¹⁰ Kertész Imre: *A poligráfos vizsgálat helye a büntetőeljárársban*. In: *Főiskolai Figyelő*. Rendőrtisztai Főiskola, Budapest 1991. 1. sz. 12. o.

¹¹ Mihalicz Csilla: *Poligráf: a mérhető bizalmatlanság*. http://www.magyarhirlap.hu/Popup_index.php?type=nyomtat&cid=42245. (2001.12.07.)

főkapitányság nyomozást indított a Bástya utcai rablótámadás miatt, ami egy postai kézbesítőt ért Győrben. A sértett kézbesítőtáskájából csaknem másfél millió forint tűnt el, ráadásul úgy, hogy a preparált pénztárcában lévő festékpátron sem lépett működésbe. A sokkolóval megtámadott kézbesítő nyolc napon belül gyógyuló sérüléseket szenvedett. A nyomozás során azonban hamar felmerült az önrablás gyanúja, ezt erősítette a sértett nyugtalan viselkedése és a nála tartott házkutatás, majd pedig a poligráfós vizsgálat eredménye is. A döntő bizonyítékot végül a kézbesítő fivérének felesége szolgáltatta, aki elmondta: a férje az eset előtt 400 ezer forintot adott át neki megőrzésre. Ezután telefonon értesítette a készenlében álló „támadót”, akivel a kiszemelt lépcsőházban élethűen eljátszották a rablást.¹² A poligráfós vizsgálatot követően a postás elismerte, hogy barátaival előre kitervelték az álrablást és meg is nevezte társait.¹³

Egy másik ügyben egy kabai lakos tett feljelentést a Mezőberényi Rendőrőrsön (Békés megye, Békési Rendőrkapitányság), hogy egy ismeretlen személy egy mezőberényi szórakozó hely elől eltulajdonította a fél éve az édesanyja által hitelre vásárolt személygépkocsiját. Az ügyben poligráfot alkalmaztak. A vizsgálat során feltett kérdéseknél az elsőre - „Hazugság volt az az állítása, hogy a Skodájukat Mezőberényben ellopták” - a tanú (feljelentő) válasza nemleges volt, amely során a válaszadó reakciói megtévesztést jeleztek. A második kérdésnél - „Nyújtott bármilyen szándékos segítséget a Skoda ellopásához” - a válasz szintén nemleges volt és a reakciók alapján a válaszadó őszintesége megkérdőjelezhető. A harmadik kérdésnél - „Tudja maga biztosan, hogy hol van most a Skodájuk” - a válasz szintén nemleges volt, a reakciók nem jeleztek megtévesztést. Miután ismertették a tanúval a vizsgálat eredményét, beismerő vallomást tett.¹⁴

Szükséges hangsúlyozni, hogy a poligráfós vizsgálatnak egy fő célja van: segít azonosítani az elkövetőt. Vagy erősíti a gyanút a vizsgálat vagy gyengíti. A kutatás során megkérdezett szaktanácsadó szerint ahhoz, hogy a poligráfot arra tudják használni, amire leginkább alkalmas - az elkövető azonosítására -, szükség van a tanú műszeres hazugságvizsgálatának a lehetőségére. A nyomozó hatóságnak van egy jól bevált krimináltaktikai módszere: ha gyanú van arra, hogy valaki elkövette a bűncselekményt, először tanúként hallgatják ki, és ha írásban beleegyeznek¹⁵ - ami a terhelt esetén is követelmény - a poligráfós vizsgálatba, akkor a vizsgálat alkalmas lehet annak kiderítéséhez, hogy a tanúnak van-e köze a bűncselekményhez.

Úgy gondolom, a poligráfós vizsgálat alanyát is meg kellene határozni a Be.-nek, hogy ne a jogalkalmazó döntésén múljon, hogy egyes megyékben lehetővé teszik-e a tanúk műszeres hazugságvizsgálatát vagy sem. Csatlakozva a szaktanácsadó véleményéhez – amit többen is osztanak –, a Be.-nek kellene lehetővé tenni a tanú poligráfós vizsgálatát. Felmerülhet az Olvasóban, vajon mi haszna van abból a tanúnak, ha beleegyeznek a vizsgálatba? Ugyanis előfordulhat – mint a fenti példák is mutatják – hogy a tanúból gyanúsított lesz a poligráfós vizsgálatot követően. A gyakorlat azt mutatja, hogy a vizsgálatot végző szaktanácsadó levonhatja azt a következtetést, hogy a vizsgált személynek nincs „tettetudomása”. A nyomozó hatóság ez alapján dönthet úgy, hogy a tanút kizárja a gyanúsítható személyek sorából, és nem gyanúsítja meg a bűncselekmény elkövetésével. Ezen körülmény miatt a tanúk gyakran még kezdeményezik is a poligráfós vizsgálatot.¹⁶

¹² Stop.hu: Előre megbeszélték a rablást – Poligráf buktatta le a postást.
http://www.stop.hu/misc/printpage.php?pageurl=2Farticles_2Farticle.php&cid=779 (2007.02.06.)

¹³ Hirtv.hu: *Hazugságvizsgálón bukott meg a kirabolt kézbesítő.*
http://www.hirtv.hu/?tPath=/belfold/kek_hirek/&article_hid=137556 (2007.02.06.)

¹⁴ Felmerül az emberben a kérdés, hogy a tanúnak milyen érdeke fűződik ahhoz, hogy beleegyezését adja a poligráfós vizsgálatához. Valószínűleg abban bízott, hogy be tudja csapni a gépet, másrészt tarthatott attól, hogy a gyanú rá terelődik, ha nem vállalja a vizsgálatot.

¹⁵ A kutatás során megkérdezett szaktanácsadó szerint elő szokott fordulni, hogy amikor a fővárosból vidékre utaznak elvégezni a vizsgálatot, a gyanúsított meggondolja magát, nem egyezik bele a poligráfós vizsgálatba, így megakadályozza a vallomásának műszeres úton történő ellenőrzését.

¹⁶ A kutatás során megkérdezett szaktanácsadók szerint kb. 95 -a a tanúknak beleegyeznek a poligráfós vizsgálatba, ha lehetőség nyílik rá.

VI. Teendők a poligráfós vizsgálat után

A tapasztalatok szerint - és ezt a fenti példák is alátámasztják - a poligráfós vizsgálatot követően érdemes a gyanúsított elé tárni a vizsgálatról készült szaktanácsadói vélemény megállapításait. Ugyanis amikor a poligráfós vizsgálaton átesett terhelt elé teszi a nyomozó a szaktanácsadói véleményt, mindig mond valamit a gyanúsított, általában vallomás követi a vizsgálatot, amely szintén nagymértékben segíti a nyomozást, illetve a további bizonyítékok összegyűjtését.

Az emberölési ügyeken kívül, más bűncselekmények esetén is jelentős a poligráfós vizsgálatot követő beismerő vallomások száma. Gyakran „törik meg” a vizsgálat alanya, miután szembesült a poligráfós vizsgálat eredményével, feltételezve azt, hogy nincs értelme annak, hogy tovább tagadja a bűncselekmény elkövetését.

A Győr-Moson-Sopron Megyei Rendőr-főkapitányság egyik ügyében egy tanyáért ölték meg Molnár Lászlót és a feleségét, Hannelorét. Először csalással gyanúsították meg F. Attilát és B. Ilonát, mivel a nyomozás során megállapították, hogy a négyük között létrejött adásvételi szerződésen a német házaspár egyikének aláírása nem hiteles, és a vevők nem voltak olyan anyagi helyzetben, hogy kifizessenek tízmillió forintot. Mindketten tagadták a csalást. Másnap Győr-Ménfőcsanak egyik parkolójában megtalálta egy járőr a német pár eltűnt Audiját. A szakértők megállapították: az autót módszeresen és alaposan kitararította valaki, az ujjlenyomatokat letörölte. Hazugságvizsgálatot végeztek el a gyanúsítottakon, s kiderült, hogy közülük van az eltűntek meggyilkolásához. A poligráf kimutatta a pár aktív közreműködését a német házaspár eltűnésében, azt, hogy ehhez eszközt használtak és zsinegeléssel fojtogattak, a tett a tanyához köthető, és hogy ők hagyták el az Audit Győrben. Szembesülve a vizsgálat eredményével, F. Attila megtört a kihallgatáson, és a helyszínen, a tanyán bemutatta, miként ölte meg a párt. Azt is megmutatta, hogyan szállította a holttesteket negyven kilométerrel odébb, és hogyan dobta be a tetemeiket egy 35 méter mély, használaton kívüli kútba. A kútban meg is találták a holttesteket, amelyekre többtucatnyi betontörmelék és egy kutya tetemét dobta. Az utóbbival akarta leplezni a holttestek szagát. Utána saját ruháját is elégette. A férfi azt vallotta, hogy ő követte el a bűncselekményt, az élettársa azért tudott az emberölésről, mert utána mindent elmondott neki.¹⁷

Levonható a következtetés, hogy célszerű a vizsgálat eredményeként lehetséges elkövetőként azonosított személyt - hacsak valamilyen nyomozati érdek ezt nem zárja ki -, kihasználva a hazugságvizsgálat által létrehozott speciális pszichés miliőt, a legrövidebb időn belül kihallgatni és szembesíteni a vizsgálat eredményével. Az emberölési ügyekben¹⁸ elkövetőként azonosított személyek körülbelül egyharmada tesz ebben a helyzetben beismerő vallomást.¹⁹

VII. Külföldi kitekintés

A poligráfot nem csupán Magyarországon alkalmazzák sikeresen, hanem az egész világon. Észak- és Latin-Amerika, Európa és Ázsia országaiban azzal a céllal veszik igénybe, hogy a valóságnak megfelelő képet kapjanak egy konkrét személy és az általa ismert adatok és tények viszonyáról. Az igazságügyi gyakorlatban a poligráfós ellenőrzést rendszerint azzal a céllal végzik, hogy segítse a nyomozót a legcélravezetőbb tevékenység irányának kiválasztásában, és általa újabb bizonyítékokhoz jusson a hatóság.

¹⁷ Szemán László: *Tanyájukért ölték meg Molnárákat*. <http://www.bama.hu/orszag-vilag/kek-hirek/tanyajukert-oltek-meg-molnarekat-21028>. (2005.09.02.)

¹⁸ Az egyik legismertebb beismerő vallomás a százhalombattai rémhez, Balogh Lajoshoz kötődik, aki 1995 elején a poligráfós vizsgálat közben tört meg, és tett beismerő vallomást. Az ügy azért vált híressé, mert a gyanúsítottat egy leány eltűnéséről faggatták, ám végül négy fiatal meggyilkolását ismerte be. (Mihalicz Csilla: *Poligráf: a mérhető bizalmatlanság*. http://www.magyarhirnap.hu/Popup_index.php?type=nyomtat&id=42245 (2001.12.07.)

¹⁹ Krispán István (2005) 106. o.

Az USA-ban, Kanadában, Indiában, Izraelben és más országokban - hazánkhoz hasonlóan - egy sor hagyományos feladatot poligráf segítségével oldanak meg. Ezek:

- a gyanúsítottak körének szűkítése,
- a bűncselekmény tényének meghatározása,
- a vétkes azonosítása és az őszinte vallomás megtételére vonatkozó körülmények létrehozása,
- a vallomásokban előforduló mulasztások és túlzások feltárása,
- kiegészítő információk gyűjtése az adott bűncselekménnyel kapcsolatban.²⁰

Megállapítható, hogy hazánk követi a külföldi példákat, nálunk is a fenti célok elérése érdekében használják a poligráfot. Ami különbség lehet, az a vizsgálat alanya. Külföldön általában az a jellemző, hogy gyanúsítottakon, vádlottakon, tanúkon és sértetteken végzik a poligráfos vizsgálatot. Nálunk a jogszabályi háttér nem tartalmaz egyértelmű rendelkezéseket, azonban a gyanúsítotton kívül több megyében is vádlott és tanú is lehet a műszeres hazugságvizsgálat alanya.

VIII. Záró gondolatok

Összegzésként az alábbi gondolatokat fogalmazhatjuk meg a poligráffal kapcsolatban:

1. A 60-as 70-es években a poligráf elterjedt Kelet-Közép Európában, Magyarországon 1984-től alkalmazzák.
2. A büntetőeljárásban poligráfos vizsgálat elvégzésére a nyomozás ideális, azonban előfordul, hogy a bírósági eljárásban is igénybe veszik.
3. Általános szabályként leszögezhető, hogy az a legjobb, ha a vizsgálatra a bűncselekmény ismertté válása után a lehető legközelebbi időpontban kerül sor.
4. A poligráfos vizsgálat nagymértékben segíti a nyomozást, a poligráf alkalmazásával újabb bizonyítékokhoz juthat a nyomozó hatóság.
5. A poligráfos vizsgálatot gyakran követi beismerő vallomás.
6. A poligráfot a világ számos részén alkalmazzák sikeresen.

Igaz, hogy a poligráfos vizsgálatnak nem akkora a megbízhatósága²¹, mint például egy DNS vizsgálatnak. Van benne egyfajta tévedési kockázat, ami ügyenként eltérő lehet. Lehet, hogy az egyik ügyben 90 -os a validitása, azonban előfordulhat, hogy egy másikban mindössze 70 . Ez azonban nem lehet akadálya annak, hogy alkalmazzák a nyomozók a munkájuk során, hiszen - a múlt is bizonyítja - a poligráfos vizsgálat nagymértékben megkönnyítheti a felderítést.²²

---

²⁰ V.ö.: Vitalij Mitricsev-Jurij Holodnij: *Poligráf, mint a tájékozódásra szolgáló kriminalisztikai információk megszerzésének eszköze*. In: *Rendészeti Szemle* 1994. 2. sz. 97-98. o.

²¹ Az elmúlt hónapokban több rendőrkapitányságon is jártam, és érdeklődtem a poligráfos ügyek iránt. Az a jellemző, hogy - a hatásköri szabályok miatt a rendőrkapitányságokhoz tartozó kisebb súlyú bűncselekménynél - ritkán alkalmazzák a műszert. Azzal indokolták ezt, hogy költséges a vizsgálat, másrészt nem bizonyíték. Ez utóbbi indok részben helytálló. Korábban - az új Be. hatályba lépése előtt - szakértő végezte a vizsgálatot, amiről egy bizonyítási eszköz, szakvélemény készült. A hatályos Be. szerint szaktanácsadó folytatja le a vizsgálatot, amelynek jegyzőkönyvét csatolják a nyomozati iratokhoz. A már hivatkozott Legfelsőbb Bíróság 4/2007. számú BK véleménye szerint „a poligráf alkalmazásában közreműködő szaktanácsadó „felvilágosítása” a tárgyaláson szükség esetén felolvasható”. Ez is alátámasztja a bírósági gyakorlatot, hogy a poligráfos vizsgálat eredménye (okirati) bizonyítékká válhat. A bírósági ítéletekben előfordul, hogy hivatkoznak a poligráfos vizsgálatra, azonban ez a bizonyíték szinte elenyészik a jelentősebb bizonyítékok között, bizonyító ereje csekélynek mondható, aminek talán az is lehet az oka, hogy még mindig sokan kételkednek a megbízhatóságában.

²² Az amerikai poligráfkezelők (operátorok) egyesülete kísérleteket végzett, amelyek azt bizonyították, hogy az információk megszerzési körülményeitől függően az esetek 87-96 %-ban az effektus a nyomozás szempontjából kedvezőnek bizonyult. 1978-ban az USA Igazságügyi Minisztériuma által végzett, e kérdéssel kapcsolatos részrehajlás nélküli vizsgálat azt mutatta, hogy az ellenőrzések eredményessége – a nyomozó számára helyes információk megszerzését illetően – 92 körül mozgott. (Mitricsev-Holodnij: i. m. 98. o.)

Ahhoz, hogy a poligráfós vizsgálat megbízható legyen, a nyomozó hatóságnak és az ügyésznek is hozzá kell járulnia. A büntildöző szervek munkatársainak ugyanis úgy kell végezniük a tevékenységüket, hogy fenntartsák egy - esetleg csak később - szükségessé váló vizsgálat elvégzésének lehetőségét, óvják a kiszivárgástól azokat az információkat, amelyek felhasználása lényegesen befolyásolhatja a vizsgálat eredményének pontosságát és hasznosíthatóságát.²³ A médiának is önmérsékletet kellene tanúsítani, hogy a tájékoztatás gyorsaságának követelménye ne legyen a büntildözés kárára. Ez - úgy gondolom - a társadalom érdeke.

A kutatás során arra a következtetésre jutottam, hogy a poligráfós vizsgálatnak nagy jelentősége van a nyomozás orientálásában. A poligráfós vizsgálatot végző szaktanácsadó - a közhiedelemmel ellentétben - nem „csupán” azt tudja megállapítani, hogy megtévesztő volt a gyanúsított válasza, hanem hozzájárul az elkövető azonosításához és olyan információkhoz is juthat a vizsgálat során, amely segít elvezetni azokhoz a bizonyítékokhoz, amelyek nagymértékben előre viszik a nyomozást. A poligráfós vizsgálat csökkentheti a nyomozás időtartamát, ami költségmegtakarítással is jár; és ami a legfontosabb, a műszeres hazugságvizsgálat alkalmazása növelheti a büntetőeljárás eredményességét.

---

²³ Krispán István (2005) 104. o.